

სამსონ მღებრიშვილი ¹, ლევან მღებრიშვილი ¹, ირინა ბარბაკაძე ², ნანა კიპიანი ¹

ფსიქოლოგიური ასპექტები მეორადი ადენტის ორთოპედიული მკურნალობის დროს
¹თსუ, ორთოპედიული სტომატოლოგიის დეპარტამენტი, ბავშვთა და მოზარდთა თერაპიული
 სტომატოლოგიის დეპარტამენტი;

²ივ.ჯავახიშვილის სახ. თსუ სტომატოლოგიის დეპარტამენტი

Doi: <https://doi.org/10.52340/jecm.2023.02.15>

SAMSON MGHEBRISHVILI¹, LEVAN MGHEBRISHVILI¹, IRINA BARBAKADZE², NANA KIPIANI¹
**PSYCHOLOGICAL ASPECTS DURING ORTHOPEDIC TREATMENT
 OF SECONDARY ADENTIA**

¹TSMU, Department of Prosthodontics, Department of Children and Adolescent Therapeutic
 Stomatology; ²Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Department of Dentistry

SUMMARY

During partial and complete secondary adentia, the process of adaptation of the patient to removable complete and partial dentures is of particular importance. A patient usually adjusts to dental prostheses when he/she no longer feels any pain and discomfort while using a denture, and when psychological (getting used to a foreign body), phonetic, and motor (development of a new stereotypical behavior of chewing) adaptation is achieved. However, according to some authors, 20-26% of patients cannot get used to dental prostheses at all, and 37% struggle to get accustomed to the poor quality prosthesis.

To ensure a successful outcome of the treatment, a prosthodontist should first find out what is the motivation of the patient when he/she is deciding whether to use a prosthesis or not.

According to Georgian psychologist, D.N. Uznadze (1961) in his "Theory of Attitude and Set", human behavior is developed based on needs and situations. Therefore, people who have partially or completely lost their teeth are willing to restore them, which directly depends on the situation, that is, the circumstances. Behavioral action based on motivation is determined by a person's character and psychological state, particularly temperament. Temperament is closely related to the system of needs and is one of the factors in the creation of mood. To find out motivation, we need to determine the patient's psychological and emotional mood towards the replacement of missing teeth. The willingness to use dentures is influenced by various factors: psychosomatic, social, age-related, etc. It is believed that if removable prostheses are considered as a treatment and there is a conscious attitude towards it, then this appears to be a positive motivation for a patient which leads to a good result.

Keywords: Psychological Aspects, Orthopedic Treatment, Secondary Adentia

კბილების დაკარგვის შემდეგ სხვადასხვა სახის პროთეზებით ლეჭვითი ფუნქციის აღდგენა ორთოპედიული სტომატოლოგიის აქტუალურ პრობლემას წარმოადგენს (Agliardi E. 2010, Раздорский В.В. 2010) [18,14].

პროთეზი არის უჩვეულო გამღიზიანებელი, რომელიც ეყრდნობა საპროთეზო ველის ლორწოვან გარსს, ხოლო ხელოვნური კბილების ახალ ოკლუზიურ ურთიერთობებს შეუძლიათ შეცვალონ ქვედა ყბის ლეჭვითი მოძრაობების ხასიათი (Аболмасов Н.Г. 2008) [2].

ადაპტაციის პროცესი მრავალმხრივია და დღეისათვის ბოლომდე არ არის შესწავლილი. ცნობილია, რომ ადაპტაციური პროცესები უზრუნველყოფენ ფუნქციური სისტემების ელემენტების სტრუქტურული კავშირების გარდაქმნას და ცვლიან მათ ახალი ფუნქციის ჩამოყალიბებისათვის (Воложин А.И. 2000) [4]. გარდა ამისა, მეტაბოლური და შეგუებითი პროცესები, ბევრ შემთხვევაში, დამოკიდებულია მიკროცირკულარული არხების მდგომარეობაზე (Лосев Ф.Ф. 2021) [10].

მეორადი ნაწილობრივი და სრული ადენტის დროს მთლიან და ნაწილობრივ მოსახსნელ კონსტრუქციებთან ადაპტაციის პროცესს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. პაციენტი ჩვეულებრივ კბილის პროთეზს ეჩვევა მაშინ, თუ მათი ხმარების პროცესში მოხსნილია ტკივილის შეგრძნება, დადგა ფსიქიური (უცხო სხეულთან შეგუება), ფონეტიკური და მოძრაობითი (ლეჭვის ახალი სტერეოტიპის გამომუშავება) ადაპტაცია. თუმცა, ავტორების, Василенко З.С. (1977, 1980),

Драгобецкий М.К. (1985) [3,5] და სხვათა მონაცემებით, ავადმყოფების 20 – 26% ვერ სარგებლობს კბილების პროთეზებით, ხოლო 37% იძულებულია იხმაროს უხარისხო პროთეზები.

Курляндский В.Ю. (1977) [9] გამოყოფს პროთეზებთან ადაპტაციის სამ ფაზას: პირველი ფაზა - გაღიზიანების ფაზა - შეინიშნება პროთეზის ჩაბარების დღეს; ამას მიაკუთვნებენ ასევე დროს, რომელიც საჭიროა პირის ღრუს მოსამზადებლად პროთეზირებისათვის (ოდონტოპრეპარირება და სხვ.). ეს ფაზა ხასიათდება იმით, რომ პაციენტი ყურადღებას აფიქსირებს (ამახვილებს) პროთეზირებისათვის გამოსაყენებელ პრეპარირებულ კბილზე (კბილებზე) ან პროთეზზე, როგორც უცხო სხეულზე. გაღიზიანება გამოხატულია შემდეგი ნიშნებით: ა) ჰიპერსალივაცია; ბ) დიქციის და ფონაციის მკვეთრი ცვლილება; გ) ღეჭვითი ძალის შემცირება; დ) ტუჩების და ლოყების დაჭიმულობა; ე) ღებინების რეფლექსის არსებობა.

მეორე ფაზა - ნაწილობრივი შეკავების ფაზა - რომელიც დგება პროთეზის ჩაბარების 1-დან 5-დღემდე პერიოდში. ამ ფაზას ახასიათებს: ა) ნერწყვის გამოყოფა ხდება ნორმალური; ბ) აღდგება დიქცია და ფონაცია; გ) რბილი ქსოვილების დაჭიმულობა ქრება. დ) ღებინების რეფლექსი (თუ ის იყო) ქრება; ე) ღეჭვითი ძალა იწყებს აღდგენას.

მესამე ფაზა - სრული შეკავების ფაზა - დგება პროთეზის ჩაბარებიდან 5-დან 33 დღემდე და ახასიათებს: ა) პროთეზმატარებელი აღარ აღიქვამს პროთეზს როგორც უცხო სხეულს, პირიქით, არ შეუძლია ყოფნა პროთეზის გარეშე; ბ) შეინიშნება კუნთოვანი სისტემის შეგუება აღდგენილ ოკლუზიურ მდგომარეობასთან; გ) აღდგება ღეჭვითი ფუნქცია.

Курляндский В.Ю. 1977) [9] აღნიშნავს, რომ შეკავებას აქვს შექცევადი ხასიათი, კერძოდ გარკვეულ პირობებში „შეკავებელი“ გამღიზიანებელი თავიდან იძენს აქტივობას. ეს შესაბამისობაშია Перзашкевич Л.М.-ისა (1988) [13] და Цимбалистов А.В -ის (1999) [17] კლინიკურ და ექსპერიმენტულ გამოკვლევებთან.

მოსახსნელ პროთეზებთან ადაპტაციის საფუძვლების გასაგებად Драгобецкий М.К. (1985) [5] რეკომენდაციას იძლევა გათვალისწინებული იქნას შემდეგი ოთხი პერიოდი: 1) ფსიქოლოგიური (მოტივაცია); 2) ბიოფიზიკური, რომელიც თავის მხრივ იყოფა სანყის ადაპტაციად (გაღიზიანების ფაზა), ნაწილობრივი ადაპტაცია (გაღიზიანების შესუსტების ფაზა), სრული ადაპტაცია (სრული შეკავების ფაზა); 3) ემოციური ადაპტაცია; 4) პროგნოზირება. ავტორის აზრით, ასეთი მიდგომა ხაზს უსვამს, რომ მოსახსნელი კონსტრუქციების შემთხვევაში მაღალეფექტური პროთეზირების მიღწევა დამოკიდებულია არამარტო საპროთეზო ველიისა და პირის ღრუს ქსოვილების ბიოლოგიურ მდგომარეობაზე, არამედ ფსიქოლოგიურ დამოკიდებულებაზე შემოთავაზებულ კონსტრუქციასთან, ხოლო პაციენტის რეაქციის ხასიათი და სიღრმე პროთეზთან ადაპტაციასთან დაკავშირებით, არის ინდივიდუალური და დამოკიდებულია ფსიქიურ, ინტელექტუალურ, სოციალურ და სხვა პიროვნულ მახასიათებლების კომპლექსთან.

პროგნოზირების თვალთახედვით, სტომატოლოგ-ორთოპედისთვის აუცილებელია იმის ცოდნა, რა მოტივაციით ხელმძღვანელობს პაციენტი, როდესაც ღებულობს გადაწყვეტილებას, იხმაროს პროთეზები თუ უარი თქვას მათზე [20].

დ.ნ. უზნაძის (1961) [1] განწყობის თეორიის თანახმად, ადამიანის ქცევა გამომუშავდება მოთხოვნილებებისა და სიტუაციის საფუძველზე. ამიტომ, ადამიანებს, რომლებმაც ნაწილობრივ ან სრულად დაკარგეს კბილები, უჩნდებათ მათი აღდგენის მოთხოვნა, რომელიც პირდაპირ არის დამოკიდებული სიტუაციაზე, ანუ გარემოებაზე. მოტივაციაზე დაფუძნებულ ქცევით მოქმედებას განაპირობებს პიროვნების ხასიათი და ფსიქოლოგიური მდგომარეობა, კერძოდ ტემპერამენტი [5]. ტემპერამენტი მჭიდრო კავშირშია მოთხოვნილებათა სისტემასთან და განწყობის წარმოშობის ერთ-ერთ ფაქტორს წარმოადგენს [16]. მოტივაციის ქვეშ უნდა გავიგოთ პაციენტის ფსიქოლოგიური, ემოციური განწყობა, დაკარგული კბილების ჩანაცვლებაზე. კბილის პროთეზების ხმარების სურვილზე გავლენას ახდენს სხვადასხვა ფაქტორი: ფსიქოსომატური, სოციალური, ასაკობრივი და სხვ. ითვლება, რომ თუ მოსახსნელი პროთეზები განიხილება როგორც სამკურნალო საშუალება და მის მიმართ არის შეგნებული დამოკიდებულება, მაშინ ეს დადებითი მოტივაციაა, რომელიც განაპირობებს კარგ შედეგს [19].

საინტერესოა აღინიშნოს, რომ პაციენტების 25%-ს, რომელთაც აღენიშნებათ პროთეზების მიმართ უსიამოვნო დამოკიდებულება, გამოკვლევებით აღენიშნებოდათ შენიღბული დეპრესია [7,13].

თუ გავითვალისწინებთ, რომ პაციენტებს შორის პირის ღრუში წვის შეგრძნების სინდრომით, 55 წელს ზემოთ არიან 89% , ხოლო 93%-ს მათ შორის აღენიშნებათ საჭმლის მომწელებელი სისტემის, ღვიძლის, სისხლის, სისხლის მიმოქცევის სისტემის და ალერგიული დაავადებები [7], მაშინ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმ მონაცემებზე, რომ ავადმყოფების 13,9 – 50%-ს, რომლებიც მიმართავენ ექიმს, აღმოუჩინენ სომატური ჩივილებით შენიღბულ ფსიქიურ პათოლოგიებს, ხოლო ფსიქოპათიების სიხშირე სხვადასხვა სომატური დაავადებების დროს აღწევს 30 – 50%-ს [8]. ეს გარემოება ამტკიცებს, რომ სტომატოლოგიური მკურნალობის დროს აუცილებელია საჭმლის მომწელებელი სისტემისა და ქსოვილების პათოლოგიის გათვალისწინება.

პროთეზებთან ადაპტაციის ხანგრძლივობის გაზრდაზე დიდ გავლენას ახდენს პროთეზის მხრიდან გამონვეული მტკივნეული შეგრძნებები, რომელსაც იწვევს პროთეზის ზეწოლა (ყბების მახვილი კიდები, ნაწოლები) [6,15]. ეს არის იმის მიზეზი, რომ მოცემულ მომენტში პროთეზი ახდენს მზარდ გამაღიზიანებელ მოქმედებას, რის გამოც შეკავება ვერ გამოიწვევდება და პროთეზი აღიქმება როგორც უცხო სხეული. შეკავება შესაძლებელია მხოლოდ მას შემდეგ, როცა მოიხსნება ყველა დამატებითი გამაღიზიანებელი [9].

ამგვარად, იმისათვის, რომ მეორადი ნაწილობრივი და სრული ადენტიის დროს მთლიან და ნაწილობრივ მოსახსნელ კონსტრუქციებთან ადაპტაციის პროცესი წარმატებით განხორციელდეს, საჭიროა ექიმმა-ორთოპედმა პაციენტს წინასწარ დეტალურად აუხსნას მოსახსნელი პროთეზების გამოყენების დადებითი და უარყოფითი მხარეები სხვა კონსტრუქციებთან შედარებით. ექიმმა-სტომატოლოგმა, ორთოპედიული მკურნალობის დროს, აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს, პაციენტს, რომელსაც უტარდება პროთეზირება, აღენიშნება თუ არა საჭმლის მომწელებელი სისტემის ორგანოებისა და ქსოვილების პათოლოგია. ხოლო პაციენტების პათოლოგიების ცოდნა ექიმს საშუალებას აძლევს მოახდინოს დიფერენცირება და ფსიქოლოგიურად დასაბუთებულად მოამზადოს ისინი მკურნალობისთვის (პროთეზირებისთვის), მოახდინოს სამკურნალო-აღდგენითი პროცედურების ტაქტიკის ფორმირება, რაც წარმოადგენს წარმატებული მკურნალობის წინაპირობას [11,16].

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. უზნაძე დ.- განწყობის ფსიქოლოგია, 2021წ, თბილისი
2. Аболмасов Н.Г., Аболмасов Н.Н. Ортодонтия. Учебное пособие. М.: МЕДпресс-информ; 2008.
3. Василенко З.С. Функциональные и морфологические изменения в слизистой оболочке полости рта и ее рецептурном аппарате под влиянием съёмных протезов; автореф.дис.д-ра мед. Наук, Киев, 1977, 52с.
4. Воложин А.И., Магомедов Х.М.Н., Телебоков Ю.Г. Особенности состояния микроциркуляторного русла в десне при адаптации пациентов к съёмным пластиночным зубным протезам. Материалы III Всероссийского симпозиума: Применение лазерной доплеровской флоуметрии в медиц. практике. М. 2000.
5. Драгобецкий М.К. - Адаптация к полным съёмным протезам лиц среднего возраста, 1985.
6. Иорданишвили А.К. - Ортопедическое лечение полной потери зубов -2007, ст.11
7. Кабанов М.М., Личко А.Е., Смирнов В.М. Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. Л.: Медицина, 1983, 312с.
8. Квасенко А.В., Зубарев Ю.Г. Психология больного. Л.: Медицина, 1980, 237с.
9. Курляндский В.Ю. – Ортопедическая стоматология, Москва, «Медицина» 1977, 488с.
10. Лосев Ф.Ф., Кречина Е.К., Какюгин М.М. - Сравнительная оценка процессов адаптации опорных тканей при протезировании с применением имплантатов, Стоматология 2021, 100(4): 44-48.
11. Нападов, М.А.; Паламарчук, В.М.; Хохлов, Э.М. Медицинская деонтология и психотерапия в стоматологии. Серия: Библиотека практического врача, Издательство: Здоровье, 1984, 88с.
12. Норакидзе В. Г. – Темперамент личности и фиксированная установка – АН ГССР, Институт психологии им. Д.Н. Уznaдзе, 1970, г.Тбилиси, меди
13. Перзашкевич И.М., Незнанова Н.Ю., Незнанов Н.Г. Применение психодиагностических методов в ортопедической стоматологии // Заболевания челюстно-лицевой системы и их профилактика: Тезисы I съезда науч. общ. стоматологов Эстонии. Тарту, 1988, 45-46.

14. Раздорский В.В., Котенко М.В., Макарьевский И.Г. Субпериостальная экспресс-имплантация в лечении пациентов с адентией челюстей. Новое в стоматологии. 2010;2(166):18-22.
15. Тер-Погосян Е.М, Иорданишвили АК., Адаптация в ортопедической стоматологии, <https://dentaltechnic.info › index.php>. 1985
16. Трезубов В.Н. Профилактика и купирование психоэмоционального напряжения у больных на амбулаторном стоматологическом приёме // Стоматология. 1988. Т.67. №2. 85-86.
17. Цимбалистов А.В., Войтяцкая И.В., Петросян Л.Б. Тактика ведения больных с непереносимостью стоматических материалов // Труды V съезда стоматологической ассоциации России. М., 1999. - С. 358-361.
18. Agliardi E, Clerichi M, Ciancio P, Massironi D. Immediate loading of full arch fixed prostheses supported by axial and tilted implants for the treatment of edentulous atrophic mandibles. Quintessence Int. 2010;41(4):285-293.
19. Breustedt A. Psychological and social factors of significance to older edentulous patients. Quintessenz. 1980, Apr; 31 (4): 113-8.
20. Ember E, Kelemen A. - lemezes fogpotlas adaptacios zavarainak megelozese pszichologias modszerekkel, 1980, 73(2) 49-51;

სამსონ მღებრიშვილი ¹, ლევან მღებრიშვილი ¹, ირინა ბარბაქაძე ², ნანა ყიფიანი ¹
ფსიქოლოგიური ასპექტები მეორადი ადენტის ორთოპედიული მკურნალობის დროს
¹თსუ, ორთოპედიული სტომატოლოგიის დეპარტამენტი, ბავშვთა და მოზარდთა თერაპიული სტომატოლოგიის დეპარტამენტი;
²ივ.ჯავახიშვილის სახ. თსუ სტომატოლოგიის დეპარტამენტი

რეზიუმე

მეორადი ნაწილობრივი და სრული ადენტის დროს მთლიან და ნაწილობრივ მოსახსნელ კონსტრუქციებთან ადაპტაციის პროცესს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. პაციენტი ჩვეულებრივ კბილის პროთეზს ეჩვევა მაშინ, თუ მათი ხმარების პროცესში მოხსნილია ტკივილის შეგრძნება, დადგა ფსიქიური (უცხო სხეულთან შეგუება), ფონეტიკური და მოძრაობითი (ღეჭვის ახალი სტერეოტიპის გამომუშავება) ადაპტაცია. თუმცა, ავტორების მონაცემებით, ავადმყოფების 20 – 26% ვერ სარგებლობს კბილების პროთეზებით, ხოლო 37% იძულებულია იხმაროს უხარისხო პროთეზები.

პროგნოზირების თვალთახედვით, სტომატოლოგ-ორთოპედისთვის აუცილებელია იმის ცოდნა, რა მოტივაციით ხელმძღვანელობს პაციენტი, როდესაც ღებულობს გადანყვეტილებას, იხმაროს პროთეზები თუ უარი თქვას მათზე.

დ.ნ. უზნაძის (1961) განწყობის თეორიის თანახმად, ადამიანის ქცევა გამომუშავდება მოთხოვნილებებისა და სიტუაციის საფუძველზე. ამიტომ, ადამიანებს, რომლებმაც ნაწილობრივ ან სრულად დაკარგეს კბილები, უჩნდებათ მათი აღდგენის მოთხოვნა, რომელიც პირდაპირ არის დამოკიდებული სიტუაციაზე, ანუ გარემოებაზე. მოტივაციაზე დაფუძნებულ ქცევით მოქმედებას განაპირობებს პიროვნების ხასიათი და ფსიქოლოგიური მდგომარეობა, კერძოდ ტემპერამენტი.

ტემპერამენტი მჭიდრო კავშირშია მოთხოვნილებათა სისტემასთან და განწყობის წარმოშობის ერთ-ერთ ფაქტორს წარმოადგენს. მოტივაციის ქვეშ უნდა გავიგოთ პაციენტის ფსიქოლოგიური, ემოციური განწყობა დაკარგული კბილების ჩანაცვლებაზე. კბილის პროთეზების ხმარების სურვილზე გავლენას ახდენს სხვადასხვა ფაქტორი: ფსიქოსომატური, სოციალური, ასაკობრივი და სხვ. ითვლება, რომ თუ მოსახსნელი პროთეზები განიხილება როგორც სამკურნალო საშუალება და მის მიმართ არის შეგნებული დამოკიდებულება, მაშინ ეს დადებითი მოტივაციაა, რომელიც განაპირობებს კარგ შედეგს.

